

ЗАГАЛЬНОНАУКОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

УДК 356. 169

В.М. Оленев, к.військ.н., проф.

В.І. Дяченко

І.С. Азаров

Військова академія (м. Одеса), Україна

АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАННЯ ПОВІТРЯНОДЕСАНТНИХ ВІЙСЬК СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ В ХОДІ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ В ЗОНІ ПЕРСЬКОЇ ЗАТОКИ

У статті наводиться масштабність, особливість застосування повітряних десантів різного призначення і складу у ході проведення операції «Буря у пустелі», їх завдання, погляди на роль і місце високомобільних десантних військ в сучасній війні та погляди командування НАТО на стан, подальший розвиток аеромобільних частин і з'єднань та основ їх застосування.

Ключові слова: *високомобільні десантні війська, повітряні десанти, десантно-штурмові тактичні групи, повітряно-наземна операція, парашутний спосіб та засоби десантування.*

Постановка проблеми. Аналіз останніх досягнень і публікацій

Війна в зоні Перської затоки підтвердила погляди військового керівництва провідних країн світу на роль і місце високомобільних десантних військ в сучасній війні, дозволила практично перевірити можливості сил швидкого розгортання при виконанні завдань, які покладені на цей специфічний контингент військ у реальних бойових умовах. Вміле використання високого бойового потенціалу повітрянодесантних підрозділів у більшості випадків залежить від наявності у них новітніх засобів повітряного десантування особового складу, озброєння, військової техніки та вантажів, що дає реальні передумови для досягнення успіху у протистоянні з противником на будь-яких театрах воєнних дій. Сучасні військові конфлікти продемонстрували гостру необхідність створення принципово нових засобів повітряного десантування. Поряд з цим, наявні засоби повітряного десантування для високої точності вимагають здійснювати десантування особового складу, озброєння, військової техніки та вантажів на висотах менше 1 км. При десантуванні з великих висот точність доставки, як правило, є невисокою. Підтвердженням цього може слугувати доставка вантажів парашутним способом військам, які перебували в оточенні на сході України, при проведенні антитерористичної операції. З урахуванням сучасних концептуальних підходів щодо можливих варіантів застосування Збройних Сил України (ЗСУ) важливим і актуальним стає саме питання розвитку та модернізації засобів десантування для високомобільних десантних військ. Сьогодні військові експерти [1–5] активно вивчають досвід армій провідних країн світу, проводять пошук варіантів оптимізації наявною організаційно-штатної структури з'єднань і частин Сухопутних військ (СВ) ЗСУ, аналізують шляхи та напрями модернізації наявного парку озброєння і військової техніки, науковці та конструктори працюють над розробкою і створенням нових зразків озброєння, тож досвід застосування повітрянодесантних військ Сполучених Штатів Америки може бути для нас цікавим і корисним.

Виклад основного матеріалу

Війна в зоні Перської затоки підтвердила погляди командування США і НАТО на роль і місце високомобільних військ в сучасній війні, дозволила практично перевірити можливості сил швидкого розгортання у виконанні завдань, що покладаються на цей спеціальний контингент військ, а також організацію управління головнокомандувача і штабу з'єданого центрального командування (ОЦК) підлеглим йому 18 ПДК (9 ПА, 82 ПДД, 101 ПШД, 24 МД) в реальних бойових умовах.

Планом передбачалося перевезення основної частини особового складу формувань ОЦК повітрям (більше 90 %), при цьому такі з'єднання, як 82 ПДД і 101 ПШД, перекидалися з штатним озброєнням, військовослужбовці решти формувань СВ і морської піхоти – тільки з особистою зброєю. Важкі системи зброї та військової техніки і матеріальні засоби для розгортання угруповання військ доставлялися морем. В повітряних перекиданнях військ і вантажів було задіяно 320 літаків ВТА США (90 % парку), понад 150 літаків цивільної авіації. Для перекидання 82 ПДД із США було потрібно 9 діб, 101 ПШД – 10 діб.

До початку повітряно-наземної операції «Буря в пустелі» 18 ПДК перебував в другому оперативному ешелоні на віддаленні 200–250 км на південь від Кувейтсько-Саудівського кордону. Бригада 82 ПДД – в 60 км від кордону з Іраком (поблизу аеродрому Арьар). Підрозділи 82 ПДД і 101 ПШД силою від роти до батальйону притягувалися до ведення розвідки боєм на півдні Кувейту. 101 ПШД, постійно змінюючи райони зосередження, за три дні до початку операції «Буря в пустелі» здійснила 400-кілометровий марш на північний захід і зайняла район в 30–40 км від Саудівсько – іракського кордону (Рис. 1).

Рис. 1. Колона автомобільної та бронетранспортної техніки 3-ї бригадної тактичної групи 101 ПШД

За добу до початку операції на 15 аеродромах Саудівської Аравії зосередилися до 180 літаків ВТА і до 145 транспортних літаків цивільної авіації, що дозволяло одним вильотом десантувати парашутно- посадковим способом ешелон 82 ПДД до чотирьох посилених пдб.

Наявність у складі БНС 82 ПДД, 101 ПШД (США), 4АЕД (Франція), ВДБР (Єгипет), дозволило широко застосовувати в ході повітряно-наземної операції повітряні десанти.

Повітряні десанти і складу 82 ПДД і 101 ПШД висаджувалися на глибину від 15 до 70 км у складі від одного-двох пдб до бригади 101 ПШД. Частина з'єднань ВДВ вела безпосередні бойові дії в першому ешелоні (4 АЕД) або полягала в резерві (ПДБр) (Рис. 2). Основні десанти здійснювалися протягом 4 діб (24–28 лютого 1991 р.). Були зайняті найважливіші ділянки місцевості (Рис. 3).

У смузі наступу перед фронтом і на флангах з'єднань МНС діяли вертолітні рейдові загони, десантно-штурмові тактичні групи, що були, як правило, у складі роти. Ці аеромобільні десанти безперервно підтримувалися вогнем польової артилерії, тактичної авіації і бойових вертольотів. З метою сприяння головним силам ударних угруповань МНС, наступаючим з фронту, широко застосовувалися оперативні повітряні і аеромобільні десанти. Через 4 години після початку наступу МНС в район аеропорту Ель-Кувейт був викинутий парашутний десант у складі 2 ПДБ і складу 82 ПДД.

Рис. 2. Висадка десанту 82 ПДД під час операції «Буря в пустелі»

Рис. 3. Солдати 3-ї американської 101 ПШД зайняли плацдарм у кувейтській пустелі

Для нарощування темпів наступу в смузі дій 7 АК (США) через добу була висаджена з вертольотів бригадна тактична група з складу 101 ПШД в кількості 3 парашутних аеромобільних батальйонів (чисельність до 2000 осіб, 300 вертольотів). Десант вів самостійні бойові дії протягом доби і успішно виконав поставлені завдання. В ході бойових дій був застосований тактичний прийом – нанесення ударів бойовими вертольотами з району десантування по відповідних резервах противника.

Майже одночасно для захоплення аеродрому в іншому районі на глибину до 60 км був викинутий парашутний десант, силою до пдб, який вів активні бойові дії близько 20 год. У результаті сумісних дій сил наступу і десантів 25 лютого була прорвана оборона іракських військ.

На завершальному етапі операції в смузі наступу 18 ПДК протягом 27–28 лютого було застосовано чотири повітряні десанти:

1. Парашутний десант у складі 2-х ПДБ і складу 82 ПДД на глибину 60 км із завданням не допустити відходу іракських військ по шосе Басра – Багдад. Тривалість бойових дій близько доби.
2. Парашутний десант силою до 2-х пдб і складу 82 ПДД з метою сприяння наступаючому фланговому угрупованню МНС і заборони підходу оперативних резервів Іраку. Тривалість дій близько діб.
3. Аеромобільний десант силою до бригади з складу 101 ПШД з метою недопущення відходу іракських військ по дорозі на Багдад. Тривалість – близько доби.
4. Парашутний десант силою до 2 ПДБ з складу 82 ПДД для нарощування зусиль аеромобільного десанту 101 ПШД. Тривалість – близько доби (рис. 4).

Рис. 4. Висадка десанту 82 ПДД з гелікоптеру OH-58D під час завершального етапу операції

Після з'єднання з головними силами 18 ПДК десантні частини склали флангове угруповання МНС і вели сумісні бойові дії до отримання розпорядження про їх припинення 28 лютого о 8.00.

Масовим застосуванням повітряних десантів різного призначення і складу, глибокими рейдами повітряно-штурмових підрозділів був створений постійно діючий фронт в тилу противника, що обороняється. Це забезпечило стрімкий наступ, розчленування і розгром по частинах головних угруповань іракських військ і досягнення мети операції. Так, середньодобовий темп наступу з'єднань МНС досягав 40–50 км і був у 2 рази вище, ніж передбачається на Європейському ТВД; глибина десантування бойових тактичних груп у складі 2 ПДБ складала 60–70 км, тобто в 2,5–4 рази більше нормативної. В той же час бригада 101 ПШД була висаджена на глибину 25–35 км, в 2 рази меншу, ніж передбачається нормативами, в район, розташований за бойовими порядками з'єднань першого ешелону АК іракських військ. При цьому тривалість бойових дій бригади в тилу противника

скоротилася до 8 годин, тобто перекривала нормативи в 4–6 разів. Тривалість самостійних бойових дій десантів, що діяли в оперативно-тактичній глибині, складала, як правило, приблизно добу.

Завдань, виконуваних повітряними десантами в тилу противника, були характерними для переслідування противника, що відходить, і за своїм змістом не відрізнялися від прийнятих в НАТО поглядів. Десанти сприяли військам МНС, що наступали з фронту, в оточенні та знищенні угруповань іракських військ, забороняли відхід з'єднань першого ешелону і підхід резервів, зривали своєчасний вихід частин і з'єднань Іраку на рубіж нанесення контрудару (контратаки).

Варто виокремити добру і інтенсивну, завчасну підготовку десантів до бойових дій в умовах Перської затоки. Особливу увагу приділяли питанням орієнтування, діям в умовах високої температури, нестача води, складної санітарно-епідеміологічної обстановки, експлуатації техніки в пустелі.

Всі підрозділи 82 ПДД і 101 ПШД були оснащені приладами АЖМР8-9А (вага 4,5 кг), які за допомогою супутникової системи «Навстар» дозволяють видавати координати місцерозташування в 3 вимірюваннях з точністю не менше 16 м (без радіовипромінювання самих приладів).

Весь особовий склад парашутно-десантних і піхотних аеромобільних підрозділів був забезпечений приладами нічного бачення, зокрема, нічними окулярами.

Варто особливо наголосити, що підрозділи повітряних десантів забезпечувалися достовірними розвідувальними даними практично в реальному масштабі часу від різних видів розвідки і мали стійкий радіозв'язок з підрозділами сил спеціальних операцій (ССО – «Рейнджери» і «Зелені берети»), що діяли окреслених районах десантування.

Комплект озброєння і військової техніки 82 ПДД мав у своєму складі:

105-мм Г М102 – 54 од.;

81-мм М – 36 од.;

60-мм М – 54 од.;

ПУ ПТУР «Тоу» – 188 од.;

ПУ ПТУР «Хеллфайр» – 528 од.;

ПУ ПТУР «Дракон» – 122 од.;

ЗСУ «Вулкан» – 27 од.;

ПЗРК «Стінгер» – 69 компл.;

вертольоти – 122 од. (з них ВОП – 33 од.);

40-мм гранатомет Мк19 – 135 од.

101-ша ПШД мала в своєму складі:

155-мм Г – 18 од.;

105-мм Г – 54 од.;

81-мм М – 120 од.;

ПУ ПТУР «Тоу» – 168 од.;

ПУ ПТУР першого ешелону і підвід резервів зривали своєчасний вихід частин і з'єднань Іраку на рубіж нанесення контрудару (контратаки).

Загальне уявлення про масштабність і характер проведення операції «Буря в пустелі» дає схема розміщення зон викидання повітряних десантів і основні напрями дій МНС в зоні бойових дій (Рис. 5).

В ході бойових дій командування МНС активно застосовувало ВДВ для вирішення як оперативних, так і тактичних завдань. Війна підтвердила погляди командування США і НАТО на роль і місце високомобільних військ в сучасній війні, дозволила їм на ділі перевірити можливість сил швидкого розгортання у виконанні поставлених завдань. В ході повітряно-наземної операції МНС широко застосовувалися парашутні, аеромобільні (вертолітні) десанти. У складі МНС діяли 82-а ПДД, 101-ша ПШД (США), 4-та АЕД (Франція), ПДБр (Єгипет) – всього 23 бойових батальйони, з них як повітряні десанти було задіяно 10 бойових батальйонів.

Повітряні десанти викидалися парашутним способом і висаджувалися на вертольотах на глибину 15–70 км в складі від одного-двох ПДБ до аеромобільної бригади. 82-а ПДД і 101-ша ППД використовувалися як бази для формування і підготовки цих десантів (Рис. 6).

Задачі, виконувані повітряними десантами в тилу іракських військ, були характерними для переслідування противника, що відходить, і за своїм змістом не відрізнялися від прийнятих в НАТО поглядів (Рис. 7).

Рис. 5. Основні напрямки операції «Бура в пустелі»

Рис. 6. Рядовий Джеймс Карлсон, 82 ПДД, готує гелікоптер OH-58D перед вильотом під час операції «Бура в пустелі»

Рис. 7. Транспортування повітряного десанту 101 ПШД у тил іракських збройних сил на гелікоптерах OH-58D та атака з повітря за допомогою AH-64A «Апачі»

Успішному застосуванню повітряних десантів передувала великомасштабна, тривала і цілеспрямована підготовка, що полягала в попередньому проведенні повітряної наступальної кампанії, яка забезпечувала неподільне панування в повітрі, дезорганізацію системи управління військами і зброєю, практично повне придушення і знищення засобів ППО.

Тісна ув'язка дій і сумісне застосування бронетанкових і механізованих дивізій з повітряно-десантними і повітряно-штурмовими з'єднаннями забезпечили, разом з великою ударною потужністю, високу маневреність угруповання МНС. Уміле використання високого бойового потенціалу ПДВ у поєднанні з вогняною потужністю загальновійськових формувань складає реальні передумови для досягнення успіху в протиборстві з противником на будь-яких ТБД.

Підвищення бойових можливостей ПДВ було досягнено за рахунок наявності в їх штатному складі бригад армійської авіації (101-ша ПШД–374 вертольоти; 82-а ПДД–122). Це стало подальшим розвитком теорії «аеромобільних операцій» і отримало назву «повітряно-штурмові дії», які, з погляду командування США і НАТО, повинні стати невід'ємною складовою частиною повітрянодесантної операції.

Практика війни підтвердила концепцію широкого застосувань сил швидкого розгортання і привела до вироблення коаліційної стратегії НАТО і створенню на її основі багатонаціонального мобільного формування («Корпуси швидкого реагування») чисельністю близько 100 тис. чол.

Не дивлячись на достатньо високу ефективність застосування одночасно декількох повітряних десантів, слід уважно підійти до вивчення ряду проблем в їх організації, бойовому і тиловому забезпеченні, не говорячи вже про залученням великих сил і засобів для їх десантування і підтримки. Командування НАТО на основі досвіду створення і застосування американських сил швидкого реагування в зоні Персидської затоки прийшло до висновку про необхідність наявності аналогічних сил у складі НАТО. Наявність у складі ЗС США сил швидкого розгортання, чисельністю 291,6 тис. чол. і їх створення в ОЗС НАТО забезпечують не тільки оперативну, тактичну, але і стратегічну мобільність збройних сил.

Змістом одного зі способів ураження противника, відображеного в концепціях «повітряно-наземна операція (битва)» і «боротьба з другими ешелонами (резервами)», є одночасна дія по найважливіших елементах його угруповання на всю глибину її оперативної побудови. Проте для реалізації цього способу, згідно поглядами військових фахівців США і НАТО, необхідно ліквідувати розрив, що утворився між збільшеною вогневою потужністю сухопутних військ і їх рухливістю. Одним з напрямів рішення цієї проблеми вважається подальше підвищення рухливості військ за допомогою створення і вдосконалення якісно нового типу формувань – аеромобільних, оснащених літальними апаратами різного призначення для перекидання їх повітрям і швидкого маневрування на полі бою. Впровадження армійської авіації до складу механізованих, бронетанкових та інших типів дивізій створює умови для підвищення бойових можливостей і мобільності військ.

Розглянемо погляди командування НАТО на стан, подальший розвиток аеромобільних частин і з'єднань та основи їх застосування на прикладі дій *повітряно-наземної тактичної групи* (далі пнтгр) армійського корпусу США.

Згідно з положеннями польових статутів армії США, під аеромобільними операціями розуміються бойові дії, що полягають в прихованому і швидкому перекиданні армійською авіацією в райони розташування противника аеромобільних частин і підрозділів сухопутних військ, а також в нанесенні ними ударів з суші та повітря для виконання своїх бойових завдань.

Аеромобільні операції (дії) проводяться на оперативно-тактичному рівні, як правило, на користь корпусів (дивізій) у всіх видах бойових дій спеціально підготовленими частинами і підрозділами сухопутних військ у взаємодії з тактичною авіацією, підрозділами сил спеціальних операцій і засобами РЕБ. Найбільш ефективно аеромобільні частини і з'єднання можуть застосовуватися в наступі. За допомогою літальних апаратів вони здатні легко долати будь-які перешкоди, природні перешкоди, завдавати по противнику раптового удару з будь-яких напрямів (у тому числі з тилу) і на велику глибину.

Найхарактернішою рисою аеромобільних формувань є їх здатність переносити зусилля з одного об'єкту на інший, використовуючи транспортно-десантні (багатоцільові) вертольоти як засіб маневру й ударні вертольоти для потужних вогневих ударів з повітря (рис. 8).

Рис. 8. Застосування армійської авіації УН-58D (три одиниці) та АН-64А «Апачі» (6 одиниць) під час операції «Буря в пустелі»

При веденні оборони висока мобільність і вогнева потужність у поєднанні з ефективною повітряною розвідкою сприяють успішному проведенню ними протидесантних та проти аеромобільних дій. В зарубіжному друці з посиланням на положення статуту сухопутних військ наголошується, що аеромобільні операції (дії) фактично стали повітряно-штурмовими, пріоритет у веденні яких належить «легким» силам – частинам (підрозділам) з повітряно-штурмової, повітрянодесантної і легких піхотних дивізій, а також полку «рейнджерів». Основним формуванням для ведення таких дій може бути повітряно-штурмова тактична група в складі, як правило, посиленого батальйону або бригади і вертолітних підрозділів. Відповідно до положень цього статуту, повітряно-штурмові операції варто розглядати як «сукупність аеромобільних дій посилених підрозділів «легких сил» і бойових вертольотів, які характеризуються високою маневреністю, рішучістю, раптовістю й активністю, що ведуться на велику глибину і на широкому фронті».

Аеромобільні дії можуть здійснюватися і в ході повітрянодесантної (сумісної) операції. Так, наприклад, у операції «Джаст коз» [3], проведеній збройними силами США проти Панам 20–23 грудня 1989 року, сухопутні війська вели аеромобільні дії з придушення опору розрізаних загонів панамського ополчення в західних районах країни. При цьому були створені аеромобільні десанти, чисельністю від роти до батальйону і складу 7 лпд і 82 пдд на вертольотах УН-60А «Блек Хок» при підтримці ударних вертольотів АН-64А «Апач» і АН-1S.

Основними завданнями, вирішуваними в ході аеромобільних операцій, є оволодіння важливими ділянками місцевості, плацдармами на великих водних перешкодах, гірськими перевалами, дефіле і вузлами доріг; сприяння військам, що наступають з фронту, в розвитку успіху і нарощуванні темпів

наступу; дезорганізація діяльності органів управління і установ тилу противника; посилення військ в оточенні, доставка розвідувальних груп та їх евакуація; заборона висування і введення в битву других ешелонів (резервів) противника; відволікання його бойових формувань із зони бойових дій для охорони тилових об'єктів і забезпечення безпеки тилових районів.

Командування сухопутних військ США і НАТО вважають, що аеромобільні підрозділи можуть і повинні широко застосовуватися для введення противника в оману за допомогою оманних, хибних, відволікаючих і демонстративних дій відповідно до загального плану дезінформації.

Висновки

З практики застосування повітряних десантів у зоні Перської затоки можна зробити наступні висновки. В ході бойових дій командування МНС активно застосовувало ВДВ для вирішення як оперативних, так і тактичних завдань. Війна підтвердила погляди командування США і НАТО на роль та місце високомобільних військ в сучасній війні, дозволила їм на ділі перевірити можливість сил швидкого розгортання у виконанні поставлених завдань. Практика війни підтвердила концепцію широкого застосування сил швидкого розгортання і привела до вироблення коаліційної стратегії НАТО та створення на її основі багатонаціонального мобільного формування («Корпуси швидкого реагування»), чисельністю близько 100 тис. чол.

Список використаних джерел

1. Мінасов В.С., Кравчук О.І., Лупаленко О.В. Сухопутні війська США та шляхи їх реформування / В.С. Мінасов, О.І. Кравчук, О.В. Лупаленко // *Наука і оборона.* – 2015. – № 3/4. – С. 45 – 49.
2. Часні військові компанії: легітимні міжнародні відносини : Канзаський університетський електронний журнал новин Південного Уельса 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.modern.conflict.major.goddard/T303.pdf>.
3. Рекомендації з військових контрактів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.topsy.org/contractors.html>.
4. Список державного департаменту США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.securitycompaniesdoingbusinessinIraq>.
5. Часні військові компанії Джима Крайна : Журнал преси 2003 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ipoconline.org>.

Рецензент: В.С. Мінасов, к.військ.н., проф., Військова академія (м. Одеса).

АНАЛИЗ ПРИМЕНЕНИЯ ВОЗДУШНОДЕСАНТНЫХ ВОЙСК СОЕДИНЕННЫХ ШТАТОВ АМЕРИКИ В ХОДЕ ВОЕННОГО КОНФЛИКТА В ЗОНЕ ПЕРСИДСКОГО ЗАЛИВА

В.Н. Оленев, В.И. Дяченко, И.С. Азаров

В статье приводится масштабность, особенности применения воздушных десанта разного назначения и состава в ходе проведения операции «Буря в пустыне», их задачи, взгляды на роль и место высокомобильных десантных войск в современной войне и взгляды командования НАТО на состояние, дальнейшее развитие аэромобильных частей и соединений и основы их применения.

Ключевые слова: *высокомобильные десантные войска, воздушные десанты, десантно-штурмовые тактические группы, воздушно-наземная операция, парашютный способ и средства десантирования.*

ANALYSIS OF THE USE OF AIRBORNE TROOPS OF USA IN MILITARY CONFLICT ON THE PERSIAN GULF

V. Olenev, V. Dyachenko, I. Azarov

The article presents the analysis of the use of airborne troop's different type in Operation Desert Storm, the primary tasks and main role of airmobile troops in modern warfare. Also you can see command view of NATO of the use of airborne troops.

Keywords: *highly paratroop, airborne troops, air assault, tactical groups, air-land operation, parachute way and technique of using.*

Надійшла до редакції 17.10.2016